

การศึกษาระหว่างประเทศ : เสาหลักของการพัฒนาประชาคมอาเซียน
(International Education : The Pillar of Asian Community Development)

รศ.ดร. ชงชัย สมบูรณ์

บทนำ

เป็นปกติวิสัยของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันย่อมสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาสิ่งนี้เรียกว่าระเบียบทางสังคม (social orders) หรือแม้แต่บรรทัดฐานทางสังคม (social norms) การถ่ายทอดและการขัดเกลาทางสังคม โดยการส่งผ่านการศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นถือว่าเป็นหนทางอันศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถทำให้ผู้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตลอดจนการดำรงรักษาไว้ ซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมของชุมชน สังคม และรัฐชาติในที่สุด

สายรากแห่งศาสตร์: ภาพฉายเชิงพัฒนาการ

การศึกษาระหว่างประเทศมีพัฒนาการมาจากการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education) ซึ่งต่อมาได้พัฒนาจนเป็นศาสตร์ที่เรียกว่า พัฒนศาสตร์ (Development Science หรือ Development Education) ซึ่งท้ายสุดได้รับการพัฒนาเป็นการศึกษาระหว่างประเทศ โดยศาสตร์นี้จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาวัฒนธรรม และการศึกษาในระหว่างบุคคลและกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ร่วมกันและการสร้างความเข้าใจระหว่างชาติ การศึกษาระหว่างประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนระหว่างชาติ (International pedagogy) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการเรียนการสอนในระบบสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น โรงเรียนนานาชาติ (International school) เป็นต้น ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรทัดฐานกลของการเรียนการสอน

2. การศึกษาเกี่ยวกับการทำงานของสถาบันทางการศึกษาระหว่างประเทศ (Study of the work of international education institutions) ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะที่ 1 แต่มีความสัมพันธ์ทางด้านการวางแผนนโยบายการศึกษาเป็นหลัก รวมทั้งการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลต่อการพัฒนาประเทศภายหลัง

สรุปได้ว่า การศึกษานานาชาติหรือการศึกษาระหว่างประเทศเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของแต่ละประเทศ การศึกษาถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่บริบทพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อมาประกอบการตัดสินใจในการวางแผนกำหนดนโยบายแก่ประเทศของตนเอง นอกจากนี้ยังศึกษาถึงระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย รวมทั้งยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

การศึกษาระหว่างประเทศ : จุดมุ่งหมายเพื่อการส่งผ่าน

เป็นที่ทราบกันดีพอสมควรแล้วว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา สหประชาชาติ (United Nations) พยายามเสาะแสวงหากระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้สังคมโลกเกิดสภาวะสันติสุขหรือสภาพที่จะสร้างความเข้าใจดีระหว่างชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพยายามยึดหลักแห่งการ “ลดความต่าง สร้างความเหมือน” ให้เกิดขึ้นในแต่ละภูมิภาคของโลกแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอาจจะมีปัญหาอุปสรรคบางอย่าง บางประการ ในบางประเทศที่ไม่สามารถทำให้เข้าถึงความจริงสูงสุดแห่งปณิธานนี้ได้ ซึ่งอาจจะมาจากปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาติ รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาระหว่างประเทศมีจุดมุ่งหมายหลัก และจุดมุ่งหมายรอง ดังนี้

1. ส่งเสริมความเข้าใจการศึกษาของตนเองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการตระหนักถึงความ เป็นมนุษย์ชาติ
2. ส่งเสริมความเข้าใจ ส่งเสริมความรับผิดชอบ อันจะก่อให้เกิดความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมโลก
3. ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะเศรษฐกิจระหว่างชาติ
4. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษยชาติ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของลัทธิทางการเมือง ซึ่งสิ่งนี้หมายถึง ความร่วมมือระหว่างประเทศการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
5. ส่งเสริมภูมิปัญญาของมนุษยชาติ
6. ส่งเสริมมุมมองที่ดีของมนุษยชาติระหว่างชาติที่อยู่ร่วมกัน

ความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ : เสาหลัก ของการพัฒนาประชาคม

ถึงแม้ว่าสังคมจะมีความแตกต่างกันไปในบริบทต่าง ๆ แต่โดยภาพรวมแล้วสังคมต่าง ๆ ต่างพยายามหาความสอดคล้องของความแตกต่าง ให้มีสถานะกลมกลืนมากที่สุดดังจะเห็นได้จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งชุมชน แห่งรัฐ และแห่งภูมิภาค ถึงแม้ว่าผู้คนอาเซียนจะมีอัตลักษณ์ที่ค่อนข้างแตกต่างกันบ้าง แต่การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติต้องถือว่าเป็นสัจธรรม (essence) แห่งแก่นแกนในการดำเนินงาน ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

1. มีการศึกษาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ของวิถีอาเซียนอย่างจริงจัง
2. สร้างกระแสเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้ง พยายามสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์จุดแข็งทางด้านเศรษฐกิจที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เศรษฐกิจโลกได้
3. การไหลบ่าของวัฒนธรรมอื่น (วัฒนธรรมตะวันตก) ต้องมีการผสมผสานอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้เกิด “ความทันสมัย” แต่จรรโลงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง กล่าวคือพยายามเข้าใจว่า “ที่อื่นเขาทำอะไรกันบ้าง (How others do else where)”
4. อัตลักษณ์แห่งประเทศย่อมมีความแตกต่างกันทางด้านสภาพสังคม สภาพการเมือง และสภาพทางวัฒนธรรม แต่การส่งเสริมให้ผู้คนอาเซียนได้เรียนรู้และศรัทธาในความแตกต่างนี้ ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาได้อย่างแยกย่อย
5. ระบบการศึกษาของทุกประเทศต้องมีหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับสันติศึกษา (Peace Education) นอกจากนี้กระบวนวิชาอื่น ๆ จะต้องมีการผสมผสานศาสตร์ความเป็นตะวันออก (Orientalism) ไว้ในหลักสูตรทุกระดับนี้

เป็นฐานคติบางส่วนเมื่อมองแบบองค์รวมหรือรวมองค์ จะทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละรัฐชาติซึ่งจะสามารถนำมาถึงความเข้าใจอันดีระหว่างชาติในการพัฒนาประชาคมอาเซียนได้อย่างมากมายหลายประการ

ผู้คนอาเซียน : ความเป็น “เลิศ” (LERT) ที่ต้องพัฒนา

จะเห็นได้ว่าทุกชาติทุกภาษาของมนุษย์ทุกกลุ่มชนนั้น ย่อมมีการสร้างฐานคติตลอดจนการเข้าถึงความจริงสูงสุด (Metaphysics) เพื่อให้บรรลุสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำร่วมกัน ฐานคติแห่งปัญญาตะวันออก โดยภาพรวมแล้วนั้นจะเป็นข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าประเทศอาเซียนส่วนมากเป็นสังคมที่เรียบง่ายและสงบสุข ถึงแม้ว่าจะมีข้อขัดแย้งกันบ้าง แต่โดยภาพรวม อาเซียนเป็นครอบครัวที่อบอุ่นและมีความสุขอย่างยิ่ง

เพราะคุณค่าของปรัชญาทางตะวันออกทุกวิถี ทุกความเชื่อ ต่างส่งเสริมให้ผู้คนเข้าใจและเข้าถึงความจริงในเรื่องของความดำรงอยู่และการเป็นอยู่ได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามผู้คนอาเซียนจะต้องได้รับการพัฒนาความเป็น “เลิศ” (LERT) ซึ่งผู้เขียนมองว่าควรจะมีลักษณะดังนี้

1. **ภาษา (Language)** เพราะภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์ทุกคนเผ่าต่างต้องมีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในความคิดของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ภาษา ยังสะท้อนถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของชนเผ่าได้อย่างชัดเจน ผู้คนอาเซียนจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และสามารถสื่อสารได้มากกว่าหนึ่งภาษา เพื่อความถูกต้องและความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ อันจะนำมาถึงความสันติสุขได้อย่างงดงาม

2. **จริยธรรม (Ethics)** แม้ว่าความเจริญทางวัตถุ (Materialism) ต่าง ๆ จะคืบคลานเข้ามาให้ผู้คนอาเซียนได้สัมผัสและไม่สามารถปฏิเสธได้ กระแสเหล่านี้อาจส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อจริยธรรมของผู้คนมากขึ้น ฉะนั้นร่องรอยแห่งคุณธรรมและจริยธรรมทางตะวันออกจะต้องได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งกันและกัน การลดการปะทะความรุนแรงเชิงโครงสร้างทั้งในระดับ ชุมชน รัฐ และภูมิภาคก็อาจจะก่อให้เกิดจริยธรรมและคุณธรรมที่ดียิ่งมากขึ้น

3. **การค้นคว้า (Research)** ผู้คนอาเซียนจะต้องมีการศึกษาค้นคว้ามากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะเท่าที่ผ่านมาผู้คนอาเซียนมีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียนค่อนข้างมากกว่าคนยุโรปหรือคนอเมริกัน ฉะนั้นการไหลบ่าของข้อความรู้ใหม่ (New paradigm of knowledge) ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้จำเป็นที่ผู้คนจะต้อง “ทัน” ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และรักในการแสวงหาข้อความรู้เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้คนอาเซียนก็ต้องไม่ลืมการอนุรักษ์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นหรือความรู้พื้นบ้านแห่งสังคมตน

4. **เทคโนโลยี (Technology)** คุณลักษณะที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งของผู้คนอาเซียนจะต้องเข้าถึงและสามารถใช้เทคโนโลยีได้ ซึ่งอาจจะเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมซึ่งสอดคล้องความเป็นประเทศเกษตรกรรมในภาพรวมของชาติในอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้คนอาเซียนต้องมีโอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วย หรือแม้เทคโนโลยีร่วมสมัยก็จะทำให้ผู้คนในอาเซียนสามารถใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเป็นปกติ

บทสรุป

จากภาพฉายดังกล่าว ถ้าภาคหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถานศึกษา ต่างๆ พยายามที่จะเข้าใจและเข้าถึงใน “ความเป็นอาเซียน” จำเป็นต้องมีการปรับฐานคติเก่าไปสู่ฐานคติใหม่เพื่อสร้างความเป็น “เลิศ” (LERT) ผู้เขียนเชื่อว่าสังคมอาเซียนย่อมนำมาซึ่งความแข็งแกร่งในทุก ๆ มิติ และก่อให้เกิดสันติสุขแห่งภูมิภาค ท้ายสุดสันติภาพของสังคมโลกก็จะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สมบูรณ์. การศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษานานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2544.

Somboon,T “Moticultural Understanding: How Does Education Help? “วารสารมหาวิทยาลัย
รามคำแหง 20,2 (กรกฎาคม 2546) : 46-71.